

tár ex librisei című könyve. A hiánypótló jelentőségű, nagyon szép kiállítású könyvet (amelyet e számunk *Könyvespolc* rovatában részletesen bemutatunk) a Balassi Könyvkiadó kereskedelmi igazgatója, *Orbán György* ajánlotta a megjelentek figyelmébe, akik között nagyobb számban a KBK Egyesület ex-libris és kisgrafika-gyűjtő tagjai foglaltak helyet. Előadása végén felhívta az inkább a bibliofiliát kedvelők, érdeklők figyelmét a Balassi Kiadó egyéb, gyönyörű kiadványaira, például az 1536-ban kiadott, Pesti Mizsér Gábor magyar nyelvű Új Testamentumának facsimile-kiadására, vagy a Czéh Sándor magyaróvári nyomdászkiadó illusztrációinak MINTAKÖNYVE c. hasonló kiadványára, amelyben a nyomda fa-, linó vagy rézmetszetű könyv-díszei, képes illusztrációi láthatók az 1836 és 1875 közötti években.

A Molnár C. Pál Baráti Kör tisztelettel invitálta az érdeklődőket a XI. kerületi Petőfi Sándor Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola aulájában május 16-án délután megnyílt kamara-kiállításra. A bemutatott alkotások, a Molnár C. Pál Baráti Körhöz tartozó művészek munkái sokrétű, változatos és színes összeállításban adtak ízelítőt Búza Barna, Csiby Mihály, Krasznai János, Mendlik Lajos, Molnár C. Pál, Németh Nándor, Marosvári György, Tavaszsi Noémi, Ürmös Péter, Varga Hanna és két meghívott művész, Kovács Attila és Marosvári Attila sokféle művészeti technikát alkalmazó ábrázoló művészetéről. A tárlatot megrendező Ürmös Péter művész-tanár bevezető sorai után

László Zsuzsa újságíró szerkesztő-riporter tartott beszédet az iskola tanulóinak és énekkarának meghitt közreműködésével.

Molnár C. Pál fametszete, X2

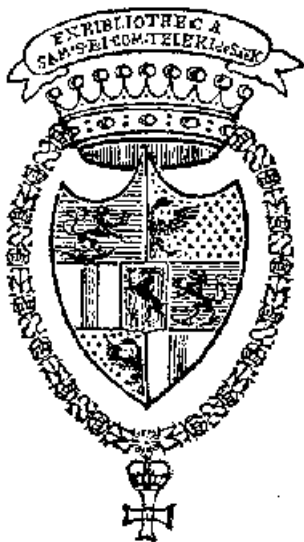
K Ö N Y V E S P O L C

DEÉ NAGY ANIKÓ: A MAROSVÁSÁRHELYI TELEKI-BOLYAI KÖNYVTÁR EX LIBRISEI.
Balassi Kiadó, Budapest Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2001. p.103 + I-XCVI. III.

A múlt év végén a fent jelzett budapesti és kolozsvári könyvkiadók közös vállalkozásaként látott napvilágot a közelmúlt ex libris irodalmának egyik legszebb, nagy- szerű kiállítású és mind tartalmában, mind illusztrációs anyagában hézagpótló magyar kiadványa. A könyv az erdélyi könyvesház, a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár (az úgy nevezett Teleki Téka és a Bolyai Kollé- gium könyvtára összevont anyaga) köteteiben található ex libriseket mutatja be. A ma több mint 200 000 kö- tetes gyűjteményben több ezer ex librist hordozó található. *Deé Nagy Anikó* és a Teleki Könyvtár munka- társai sok éves munkával gyűjtötték ki e könyvekből a könyvjegyeket és igyekeztek ezekről a lehető legpon- tosabb katalógust összeállítani. Ennek ellenére, amint a szerző írja: "A régi könyvekben lévő ex librisek sajtó alá rendezése éveket váratott magára. Megfelelő szak- könyvek hiányában különösen a tulajdonosok azonosí- tása okozott nehézséget. Csak a közelmúltban kerül- hetett sor a külföldi könyvtárakban lévő ex libris-kata- lógusok, szakkönyvek helyszíni tanulmányozására. A könyvjegytulajdonosok azonosítását az Országos Szé- chenyi Könyvtár, az MTA Könyvtára, a bázeli Egyetemi Könyvtár és a zürichi Zentralbibliothek szakirodalmá- nak felhasználásával végeztem."

hány csak egy-két példányban fordul elő, míg néme- lyekből több száz, olykor ezer darab is létezik. Talál- hatók olyanok is köztük, amelyek nem kimondottan ex librisnek készültek, de mivel könyvbe ragasztva maradtak fenn, nem kétséges, hogy a könyvjegy funkcióját töltik be, vagyis a tulajdonos megjelölésére szolgálnak. Ilyenek például a kézzel írott vagy nyomtatott, csak szöveget tartalmazó cédulák, pecsétek, bélyegzők, rub- likás klisényomatba írt adatok és nyilvántartási számok, stb. A könyvben bemutatott legrégebb könyvjegy 1568-ból a szatmári Paksi Mihály ajándékozási szöveges ex librise, a legújabb pedig 1972-ben, készült, amely sze- rint Halász József marosvásárhelyi bankigazgató 1200 kötetes könyvtára leánya ajándékaként került a Teleki-Bolyai Könyvtárba.

A könyv három nagy részre oszlik. Az első része *Ex librisek régi könyvekben* címmel a szerző tanulmánya, amelyben közel 50 oldal terjedelemben tudományos alaposággal elemzi mindazt, amit a publikált könyv- jegyekről tudni kell és felderíthető volt. Összefoglalja a könyvjegy történetét, az ex libris-készítés technikáját, a korszakokat és stílusokat, hat nagyobb csoportba osztva bemutatja az ex libris-fajtákat (intézményi, ajándé- kozási, jutalom, foglalkozásra utaló, házastársi stb) majd tíz csoportba sorolja azok gazdag formakincsét

Nagy Sámuel rézmetszete,
Kolozsvár, 1700-as évek vége..

EX LIBRIS
DSIDA JENO.

Debreceni László, klisé 1928,
Kolozsvár.

(pl. címeres, nyomdai, kiadói, témás, arcképes, tájbrázoló, stb. ex librisek) Külön alfejezetként foglalja össze az ex librisek szövegeit, méreteit és a marosvásárhelyi gyűjtemény jellegzetességeit.

A második terjedelmesebb része a könyvnek a *Leíró katalógus*, amelynek több alfejezete ismerteti a bemutatott ex librisek részletes leírása mellett a *tulajdonosokat*, nevük ábécé sorrendjében, (tulajdonosok teljes névvel, lapok csak kezdőbetűkkel, végül az adat nélküliek); a sorszámokkal, amelyek alapján az ábra kikereshető. Külön alfejezet tárgyalja és csoportosítja sorszámaik szerint az ex libris fajtákat (pl. címeres, szimbólumos, kézzel rajzolt, nyomtatott, pecsét-ex

librisek, stb); majd a könyvjegyeken szereplő jelmondatokat, amelyek legnagyobb részt latin vagy német nyelvűek, szintén ábécé sorrendben, a sorszámaikkal.

A könnyű azonosítás és visszakereshetőség érdekében külön részként, az ábrák számsorrendjében is közli a könyvjegyek tulajdonosainak nevét, ezt követően pedig szintén alfabetikus sorrendben az alkotóművészek névsorát, a grafika sorszámaival.

A könyv harmadik, legterjedelmesebb része a képek jegyzéke, ahol 1-től 220-ig sorszámozva láthatók az ex librisek ábrái, vagyis a 220 tulajdonos 236 könyvjegye. A műnyomó papíron kiváló nyomdatechnikával készült reprodukciók végén néhány oldalon a színes könyvjegyek eredeti színeikben láthatók.

Amint a szerző Deé Nagy Anikó tanulmánya végén írja, "a könyv mindenekelőtt a könyvtártörténezek érdeklődésére tarthat számot, de csöppnyi túlzással azt is mondhatjuk, hogy az ex libris történetében a könyvtártörténet és a művészettörténet ötvöződik. Hiszen a művészettörténezek sem hagyhatják figyelmen kívül az alkalmazott grafikának ezt az évszázadokon keresztül gyakorolt műfaját. A neves művészek keze alól kikerült néhány lap valódi művészi értékkel bír."

Emellett azonban főleg az exlibris-gyűjtők számára lehet a könyv igazi meglepetés és különleges csemege. Igen gazdag információkat nyújt elsősorban az ex libris történetéről, lehetőséget ad eddig ismeretlen, régi tulajdonjegyek azonosítására, eredetük vagy szerzőik felismerésére. Mindemellett szemet-lelket gyönyörködtető az alkalmazott grafika műfajának, az ex libris grafikáinak képi világa, gazdag tárháza, csodálatos sokrétűsége, amelyet igazi élvezet végignézni a régi címeres, arcképes vagy tájképes ex librisektől a XX. század több külföldi és magyar grafikumművészenek alkotásáig.

KÉPGRAFIKA

(A Magyar Képzőművészeti Egyetem Kiadványa)

KÉPGRAFIKA címmel pompás kiállítású kötetet adott ki a közelmúltban a Képzőművészeti Egyetem. A 120 oldalas, gazdagon illusztrált kiadványban a Képgrafikai Tanszék múltjáról és jelenéről szóló beszámolót *Kocsis Imre* grafikumművész, tanszékvezető egyetemi tanár írta. Angol nyelven is megjelent számvetését a tanszék tanárainak csoportképe, névsora, majd néhány alkotásukról készült képek követik.

A tanszék archív grafikai gyűjteményének történetét *Zsákovics Ferenc* ismerteti. A gyűjtemény nem csak az egykori Főiskolán folyt műhelymunka legszebb eredményeit tartalmazza, hanem nagy számban jelen vannak a 20. század első felének grafikai művészetét reprezentáló remekművek is. Fontos egységet alkotnak itt a Grafikai Osztály kiadványai: a növekedések eredeti alkotásait tartalmazó Évkönyvek, amelyek *Varga Nándor Lajos* szerkesztésében tíz alkalommal jelentek meg 1932 és 1948 között. Ennek a sorozatnak a kötetei voltak az intézmény fennállása alatt kiadott legjelentősebb kiadványok. Örömmel olvastuk a tanulmány lábjegyzetében, hogy e műves sorozatról az első ismertetés egykori elnökünk, Varga Nándor Lajos tollából a KISGRAFIKA 1975 és 1976. évi egy-egy számában

(Az emlékezet felfrissítése és új tagjaink ismeretének bővítése érdekében az alábbiakban, időrendben közöljük a KBK eddigi elnökeinek névsorát, mivel többük életpályája az Egyetemhez, illetve elődjéhez kapcsolódik:

- ◆ Dr. Soó Rezső, a botanika világhírű professzora,
- ◆ Varga Mátyás, a Nemzeti Színház díszlettervezője, festő és kerámikus-művész
- ◆ Varga Nándor Lajos, a Főiskola ny. professzora,
- ◆ Fery Antal grafikumművész, a magyar fametszet mestere,
- ◆ König Róbert grafikumművész, a Képzőművészeti Egyetem jelenlegi adjunktusa, a lovas sport kitűnő művelője.)

Az utóbbi 20 évben elkészült legjobb hallgatói munkákból adott válogatás után egy sor fénykép nyújt betekintést az olvasónak a tanszék közelmúltbeli eseményeire, amelyek között az egyes grafikai technikákat bemutató kiállítások, továbbá az Egyetem sikeres külföldi kapcsolatai is említést érdemelnek.

A Nemzeti Kulturális Alapprogram által támogatott, nívós kiadvány megformálása Somorjai Kiss Tibor egyetemi adjunktus érdeme.

Soós Imre